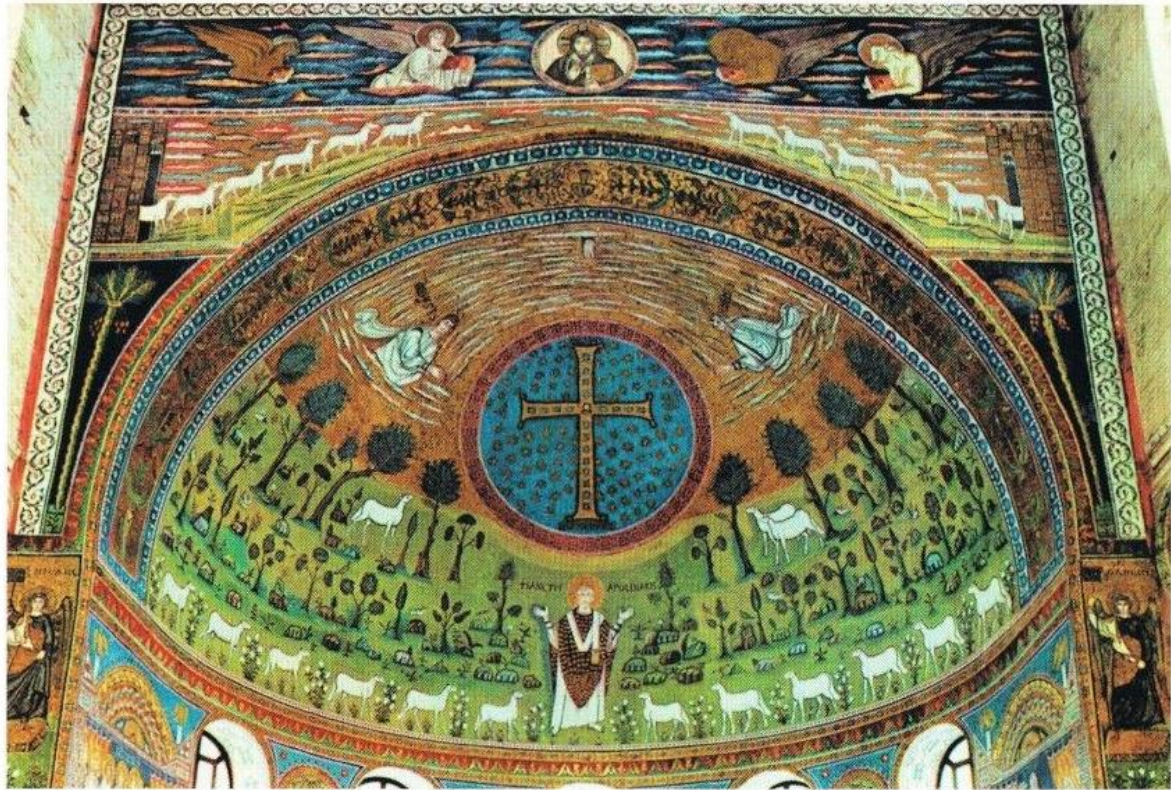

Ravenna - San Apollinare in Classe - absismozaïek

Ravenna is een rustige provinciestad in Italië langs de Adriatische kust 50 km. ten noorden van de bekende badplaats Rimini. De grootste drukte wordt gemaakt door de vele toeristen die hier de vele mooie mozaïeken komen bekijken. Tussen 400 en 600 was het de belangrijkste stad van Noord-Italië, eerst hoofdstad van de West-Romeinse rijk, daarna van de Gothische koningen en vanaf 540 een belangrijke verblijfplaats van de Byzantijnse keizers. Uit die tijd stammen de prachtige mozaïeken in de vele oude kerken. Een van de mooiste is deze absismozaïek.

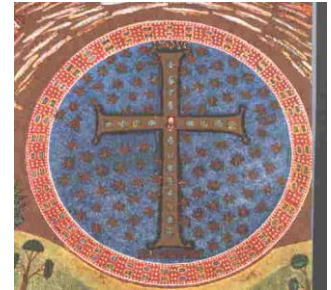

De kerk ligt nu in de velden buiten de stad. Ze werd gebouwd bij de drukke haven (classis) die daar toen lag, op het graf van de heilige Apollinaris. Volgens de overlevering kwam hij al op het einde van de eerste eeuw vanuit Syrië naar Ravenna en bracht er het christelijk geloof. Van buiten ziet de kerk er niet zo apart uit: een gebouw in rode baksteen zonder versieringen. Binnen kom je in een andere wereld, de wereld van God. De kerk heeft de vorm van een oude Romeinse basiliek, zoals die in Rome gebruikt werden als markt, maar ook een ruimte waarin de rechtbank zitting hield. Het was een vergaderruimte voor veel mensen, in tegenstelling tot de tempels van de Romeinse goden, waarin alleen plaats was voor de godenbeelden. In deze christelijke basiliek kwamen de mensen samen om eucharistie te vieren en andere plechtigheden. Tot de feestelijkheid van deze vieringen droeg ook de prachtige versiering bij met mozaïeken als deze. De mozaïekkunst werd door de Romeinen veel gebruikt om hun huizen te versieren, vooral de vloeren. De christenen gebruikten mozaïek vooral op de wanden van de kerken, vooral in de absis, de halfronde koepel waar het altaar staat. Met kleine steentjes van verschillende kleur, meestal marmer, soms ook stukjes glas, worden grote tafereelen uitgebeeld. De kleuren bleven zeer goed bewaard doorheen vele eeuwen. Vooral als

de Italiaanse zon helder licht geeft tonen de mozaïeken hun pracht. De mozaïeken van Ravenna zijn door de Unesco aangewezen als kunstschaten van de mensheid.

De onderzijde van de mozaïek is één groot groen veld. In dat veld staan overvloedig planten en bomen met daartussenin groene en bruine stenen. In het midden staat een man met wit haar en een witte baard en daarbij zijn naam: sanctus Apolenaris, de heilige Apollinaris. Hij is gekleed als een priester (bisschop) die voorgaat in de eucharistie. Hij heft de handen op voor het gebed. Links en rechts staan zes schapen met hun kop naar de heilige gekeerd.

Boven het hoofd van de heilige zien we een groot kruis in een ring met edelstenen tegen een blauwe achtergrond die bezaaid is met gouden sterren. Het kruis zelf is ook met edelstenen versierd. Jezus hangt niet op het kruis, alleen zijn kop is klein weergegeven midden op het kruis, niet als lijdende mens, eerder als diegene die de dood overwonnen heeft. Boven het kruis staat geschreven IXTHUS, het Grieks voor vis maar ook de verkorte weergave van 'Jezus Christus God Zoon Redder'. Onder het kruis staat in het latijn 'Salus mundi', heil van de wereld'.

De hemel boven het groene veld en rond het kruis is goudkleurig. Het gouden vlak is gevuld met slierten wit, die waarschijnlijk wolken verbeelden. Links en rechts zijn er twee figuren in wit gewaad, met links de naam Moyses en rechts Helias. Zij wijzen beide met een hand naar de ring met het kruis. Uit de bovenrand reikt een hand naar beneden. Onder de ring met het kruis staan rechts nog twee schapen in het groene veld en links nog een, alle gericht naar het kruis.

De rand van de koepel is afgeboord met een brede rand van goud waarin een slinger van takken, als een laurierkroon zoals de overwinnaars bij de Romeinen op het hoofd kregen. Deze rand van goud is weer afgeboord met edelstenen.

Boven de halve koepel van de absis, op wat men de triomfboog noemt, zien we opnieuw zes schapen links en rechts. Zij komen uit een huis of de poort van een stad met versierde stenen. Zij gaan naar het midden van de boog, waar Christus als hemelse leraar is afgebeeld in een roze ring. Links daarvan zien we iets van een arend en een mens, rechts van een leeuw en van een koe. Deze vier figuren hebben alle vleugels en een boek. Onderaan de boog, naast de koepelmozaïek links en rechts nog een palmboom. Onderaan, tussen de ramen, zien we in hetzelfde gewaad als Apollinaris zijn opvolgers als bisschop van Ravenna.

De onderzijde van dit mozaïek doet denken aan het verhaal van de goede herder die zijn schapen leidt. De heilige priester/bisschop is voor de mensen een herder geweest die zijn schapen naar groene weiden heeft geleid. Zo heeft hij gedaan wat Jezus deed. Er zijn immers twaalf schapen, zoals Jezus twaalf leerlingen had. Hij heeft ook gedaan wat God doet volgens psalm 23: "Mijn herder is de Heer, mij zal het nooit aan iets ontbreken. Hij brengt mij in een oase van groen, daar strek ik mij uit aan het water, daar is het goed rusten." Het water is hier niet te zien, tenzij het blauw in de ring van het kruis daarnaar verwijst. Het kruis is immers 'Salus mundi', het heil van de wereld.

Het bovenstuk van de mozaïek verwijst op een aparte wijze naar het verhaal van de verheerlijking van Jezus op de berg, waar drie uitverkoren leerlingen (3 schapen) Mozes en de profeet Elia zien verschijnen bij Jezus, terwijl uit de wolk een stem zegt: "Dit is mijn liefste zoon; luister naar hem." De stem horen we niet, maar we zien wel Gods hand die uit de hemel reikt. In plaats van Jezus in wit gewaad, zoals in het verhaal, zien we hier Jezus verheerlijkt op het kruis. Het kruis is hier niet meer een folterinstrument, maar een teken van overwinning.

Wat hebben de twee delen met elkaar te maken? Het kruis maakt de verbinding tussen beide: het straalt als het ware uit naar de groene weide. Het kunt het zien als een nieuwe zon, die

groei en bloei brengt in de wereld beneden. Langs het kruis zien we ook de oneindigheid van de blauwe sterrenhemel, het verbindt hemel en aarde met elkaar.

In de hemel boven de koepel zien we de schapen terug. Het zijn waarschijnlijk hier de leerlingen van Jezus die de hemel bereikt hebben en zich daar richten op Jezus als de verheerlijkte leraar. De vier evangelisten staan er links en rechts in de vorm van de figuren zoals ze door de oude christenen verbeeld werden. De evangelisten geven de woorden van Jezus en het verhaal van zijn leven weer: van links naar rechts Johannes als een hoogvliegende arend, Matteüs als een wijze man, Marcus als een felle leeuw, Lucas als stevig rund. De palmbomen die zo oud kunnen worden wijzen op de eeuwigheid, maar ook op de lekkere dadels die ze geven, zelfs op dorre grond, en zo op het vruchtbare geloof.

Misschien zien kinderen van nu hier heel andere dingen in. Dat mag. Het is zelfs belangrijker dan de betekenis die deze beelden hadden voor de christenen van vele eeuwen geleden. Zelf kijken en genieten is in ieder geval belangrijk en de basis om de oude betekenissen te kunnen begrijpen en waarderen.

Ook als je de betekenis van alle elementen van de mozaïek niet kent of begrijpt, kun je toch gegrepen worden door de schoonheid van de kleuren en de vormen. Hier spreekt een harmonie uit waar wij alleen van kunnen dromen. Om deze dromen op te wekken hebben deze kunstenaars dit mozaïek gemaakt met eindeloos geduld, steentje voor steentje. Als wij zo ieder ons steentje bijdragen in het leven, ieder met onze eigen kleur, dan kunnen wij ook van onze wereld een mooi mozaïek maken. Het komt erop aan dat wij onze plaats zoeken, zodat alles samen een mooi en goed geheel wordt.